

Göteborgs
Stad

STADENS GOLV

Policy för markbeläggningar i Göteborg

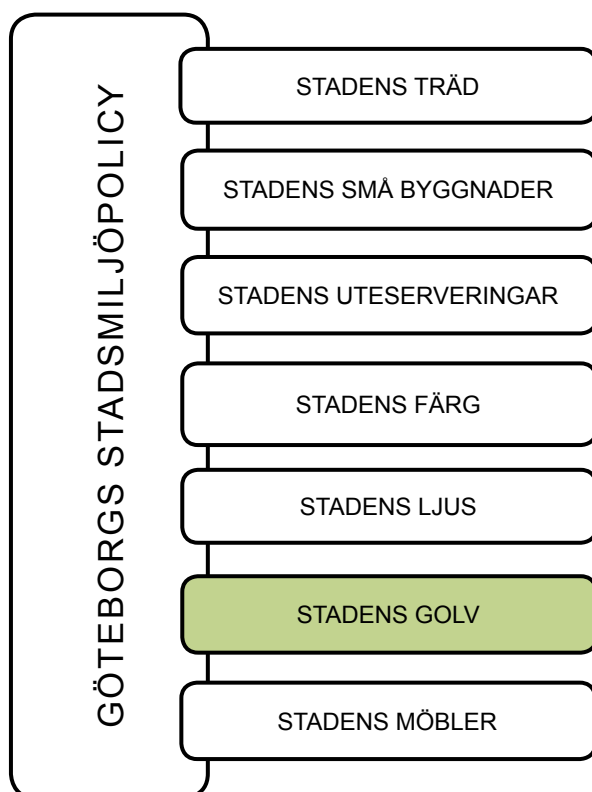
Målen med Stadens Golv är att:

- *skapa vackra och långsiktigt hållbara miljöer*
- *vårda och värna om kulturhistoriskt värdefulla miljöer och markbeläggningar*
- *verka för att god tillgänglighet uppnås*
- *åstadkomma en effektiv materialplanering*

Förord

Denna policy är framtagen inom projektet Trygg, vacker stad där representanter från park- och naturförvaltningen, stadsbyggnadskontoret och trafikkontoret varit delaktiga. Dokumentet Stadens Golv utgör en del i Göteborgs stadsmiljöpolicy, som är en gemensam utgångspunkt för att markbeläggning, möblering, ljus etc. skall tala samma språk. De olika delarna i stadsmiljöpolicyen skall tillsammans främja en väl genomtänkt och sammanhållen gestaltning som stärker Göteborgs karaktärer.

Godkänd av:

Byggnadsnämnden 2012-09-04 (§156)

Park- och naturnämnden 2012-03-26 (§46)

Trafiknämnden 2012-09-05 (§326)

Projektgrupp:

Helena Bjarnegård, park- och naturförvaltningen

Johanna Petersson, park- och naturförvaltningen

Rune Elofsson, stadsbyggnadskontoret

Kajsa Räntfors, stadsbyggnadskontoret

Beata Löfmarck, trafikkontoret

Daniel Sjölund, trafikkontoret

Anders Linder, Atkins Sverige AB

Foton:

Göteborgs Stad, om inget annat anges

Innehållsförteckning

Stadens Golv, inledning och syfte	6
Målen med Stadens Golv	6
Kort beläggningshistorik	7
Göteborgs karaktärer	8
Tillgänglighet	9
Drift och underhåll	9
Utsmyckningar och markeringar	10
Områden i staden	11
Beskrivning av områden	12

Stadens Golv

Stadens golv är den yta som binder samman stadens byggnader. Staden består av gator och platser som tillsammans bildar ytor där människor vistas och färdas. Markbeläggningen ska under lång tid kunna uppfylla krav på tillgänglighet, trafiksäkerhet och skönhet. I arbetet med upprustning och nyanläggning av gator, torg och parker är det därför viktigt med en långsiktig strategi för markbeläggningar i Göteborg.

Detta dokument är en policy för markbeläggningar inom centrala Göteborg och innehåller riktlinjer för markbeläggningar på gator och platser. Stadens Golv skall fungera som ett stöd och utgångspunkt för fortsatt arbete med bla markbeläggningsplaner och detaljplanarbeten där gatornas utformning visas mer i detalj. De geografiska avgränsningarna framgår av kartan nedan.

Målen med Stadens Golv

- *skapa vackra och långsiktigt hållbara miljöer*
- *vårda och värna om kulturhistoriskt värdefulla miljöer och markbeläggningar*
- *verka för att god tillgänglighet uppnås*
- *åstadkomma en effektiv materialplanering*

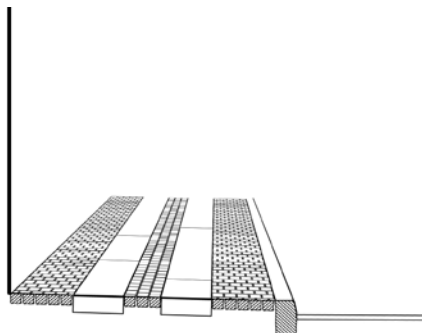
Bilden till vänster visar avgränsningen av arbetet med Stadens Golv. Denna delrapport omfattar de centrala delarna av Göteborg.

Stadens Golv är den yta som binder samman stadens byggnader, och fungerar som en länk mellan ute och inne.

Arbetet med stadens policydokument utförs i etapper.

Den första etappen utgörs av centrala Göteborg.

Gångbana vid gata med Göteborgskaraktär.

Västra Kungsportsplatsen.

En generell utformning med gatsten och granitplattor ger ett golv som fungerar både till vardag och till fest.

Kort beläggningshistorik

Fram till 1800-talet var Göteborgs gator huvudsakligen belagda med grus, men redan under 1600-talet belades viktiga gator och platser med kullersten. För att underlätta för gående placerades då avlånga stenplattor, gångbانهallar, i de mest frekventa gångstråken. Under senare delen av 1800-talet började gatorna mer allmänt att stensättas med huggen gatsten. Under denna period expanderade Göteborg med bebyggelse på det gamla befästningsområdet och söder om vallgraven. Nu tillkom stenstadskvarteren i Vasastaden och Lorensberg. Gatorna här fick ofta en körbana i gatsten eller grus och gångbanor med gatsten och gångbانهallar. En gata med en kombination av gatsten och hallar på gångbanorna är vad som nu benämns som gata med Göteborgskaraktär. Under 1900-talet blev asfalt det dominerande beläggningsalternativet, och körbanor av gatsten asfalterades i stor utsträckning över. Under 1960-talet blev betongmarkplattor vanliga på gågator och gångbanor. Betongmarkplattor och betongmarksten är fortfarande vanliga beläggningsalternativ på både körbanor och gångbanor. Från 1980-talet växer intresset för ursprungliga gatukaraktärer, och gatsten börjar åter användas på både körbanor och gångytor. Allt med syftet att vårda och höja kvaliteten på stadens gator och platser.

Göteborgs karaktärer

En viktig grund för förståelsen av Göteborgs stadsmiljö är att staden i ovanligt hög grad är de små stadsdelarnas stad. För att berätta om staden utifrån denna utgångspunkt gav stadsbyggnadskontoret 1994 ut boken ”Göteborg - De små stadsdelarnas stad”. ”Göteborg – Att bygga staden” gavs ut 2003 och är en vidareutveckling av den tidigare boken. I arbetet med den övergripande stadsmiljöpolicyen har centrala Göteborg delats in i ett antal delområden som bygger på dessa skrifter. Varje delområde har sin speciella karaktär som skiljer sig från övriga delområden.

Gaturummets beläggning bör i stor utsträckning utformas enhetligt vad gäller material och färg. De skillnader som finns i markbeläggningen kan man se som ”årsringar” som lagts kring den historiska kärnan. Inom Vallgraven är det naturligt med stort inslag av natursten, i områden längre från centrala staden används betongplattor och asfalt. Det är väsentligt att naturstenen har en karaktär och färg som ansluter till den göteborgska naturen. Av tradition har bohusslänsk granit med en varm rödgrå ton använts. Ursprungliga beläggningar och naturstensytor skall alltid hanteras varsamt och gammalt material återanvändas.

Spårvagnar är ett karaktäristiskt inslag i Göteborgs stadsbild. Spårvagnsspåren ska inordnas i gatornas övriga gestaltning. På vissa sträckor kan det av miljöskäl finnas anledning att använda material som t.ex. gräs.

”Albert Lilienberg på 1910-talet och Tage William-Olsson på 1950-talet utvecklade platsens karaktär i kvarter och stadsdelar som idag framstår som unika och som goda förebilder.”

Ur ”Göteborg - De små stadsdelarnas stad”.

Vid Skanstorget möts stadsdelarna Haga och Linnéstaden.

Genom val av liknande markbeläggning kan ett sammanhängande golv skapas som knyter ihop olika delar av staden.

I Trafikkontorets projekterings- och utförandeansvisningar kan man läsa om de krav som ställs på tillgänglighet på kommunal mark.

www.tpu.tkgbg.se

Västra Götalandsregionen har tagit fram skriften "Tillgängliga och användbara miljöer - Riktlinjer och standard för fysisk tillgänglighet" som ger anvisningar om hur tillgängliga miljöer bör utformas.

I gatstensytor tillses god tillgänglighet med s.k. släta gångstråk med gångbanelhallar och tre rader krysshämrad smågatsten med slät fog.

Natursten är ett slitstarkt och tidlöst material. Gatstensytor åldras och slits på ett vackert sätt, och begagnad gatsten kan återanvändas gång på gång.

Förutom rena gågator kan vissa andra gator utformas för trafik mer på de gåendes villkor. Gångfartsområde är en gatutyp med måttlig fordonstrafik och maxhastigheten är "gångfart".

Tillgänglighet

Markbeläggningen ska underlätta tillgängligheten för dem som har fysiska funktionshinder. Rullstolsburna och personer med nedsatt rörlighet ska kunna ta sig fram utan att passera höga kanter. Det ska finnas gångstråk som är fria från hinder, där personer med nedsatt synförmåga får hjälp av naturliga ledstråk såsom fasader, kantstöd, planteringar m.m. för att kunna orientera sig. Gångbanor ska ha en så slät och halkfri beläggning som möjligt av gångbanelhallar, betongmarkplattor eller asfalt. I gatstensytor och grusytor anläggs släta gångstråk som på ett naturligt sätt ingår i miljön. Längs- och tvärlutningar anpassas i möjligaste mån för att underlätta för rullstolar och rollatorer.

Gatornas utformning ska göra det tydligt och lättframkomligt för gående, cyklister och övriga trafikanter. Utformning och material ska anpassas till de olika delområdena, och cykelbana och gångbana ska vara tydligt markerade.

Drift och underhåll

Gatubeläggningen måste vara slitstark och enkel att underhålla. För att underlätta lagerhållning är det önskvärt att använda ett begränsat sortiment för gatubeläggning. Ett begränsat sortiment underlättar även att över tid anlägga gator med ett likartat utseende. Fogar i sten- och plattytor ska väljas för att förhindra uppsopning av fogmaterialet samt för att försvåra för ogräsetablering. Här behövs ett utvecklingsarbete. Vid åtgärder i naturstensytor ska befintligt stenmaterial tas tillvara. Detta är ett led i en materialplanering som underlättar att olika material används på rätt plats i staden. Vid drift- och underhållsåtgärder ska gällande markbeläggningsplaner samt tillgänglighetsaspekter beaktas.

Utsmäckningar och markeringar

På vissa utvalda platser i staden kan det finnas anledning att särskilt utsmycka och markera platser och stråk. Det kan handla om att tydliggöra historien eller på annat sätt uppmärksamma människor på vissa gator och platser. Det kan även handla om att visa på olika funktioner, exempelvis cykelbanor.

Utsmäckningar och markeringar kan utföras med text och symboler i markbeläggningsen. Detta kan t.ex. gjutas in i betongplattor eller blåstras in i granithällar.

Utsmäckning kan även ske genom mönsterläggning av stenar. Ett exempel på detta är kartbilden på Gustav Adolfs torg. Genom avvikande markbeläggning kan man också visa på var gamla byggnader och bastioner har legat.

I gamla industri- och hamnmiljöer kan inslag av järnvägsräls påminna om områdenas tidigare verksamheter.

Betäckningar till brunnar kan ges en utformning som blir en estetisk tillgång i gatumiljön. Brunnslock i gjutjärn kan till exempel specialgjas med Göteborgs Stads vapen i relief.

Olika sätt att arbeta med utsmyckning i markbeläggningsen.

Nedan till vänster: Mönsterläggning med olika stensorter visar Göteborg inom Vallgraven, Gustav Adolfs torg.

Nedan: Symbol blåstrad i granitplatta vid Millenieplatsen.

Nederst: Avvikande markbeläggning visar sträckning av gammal bastionsmur, Magasinsgatan.

"Genom landskapets speciella förutsättningar och genom anpassningen till tidigare bebyggelsemönster, skala och material har Göteborgs identitet bevarats och byggts på."

Ur "Göteborg - De små stadsdelarnas stad".

Områden i staden

I arbetet med Stadens Golv görs följande indelning av stadsdelar och delområden i centrala Göteborg:

- **Inom Vallgraven, 1620-1800.** Till området räknas de delar av centrala staden som ligger innanför 1600-talets vallgrav.
- **Haga, 1640-1910**
- **Stenstaden, 1800-1910.** Till området hör Långgatorna, Linnéstaden, Annedal, Landala, nedre Johanneberg, Vasastaden, Lorensberg, Heden och Stampen.
- **Övriga centrala staden.** Till övriga centrala staden räknas Gårda, Gullbergsvass, Lindholmen, Lundbyvassen, Frihamnen, Ringön samt Kvillebäcken.

Översiktsplan för Göteborg beskriver ett antal strategiska knutpunkter utanför centrum. Här eftersträvas en tät bebyggelse som samlar funktioner och människor för att skapa levande platser under många av dygnets timmar. **Knutpunkterna ska vara tydligt kopplade till Göteborg och markbeläggning ska utföras på samma sätt som för området övriga centrala staden.** Till de strategiska knutpunkterna utanför centrala Göteborg räknas Angereds centrum, Gamlestaden och Frölunda torg.

DELOMRÅDEN

Inom Vallgraven

1. Inom Vallgraven öster
2. Inom Vallgraven väster

Haga

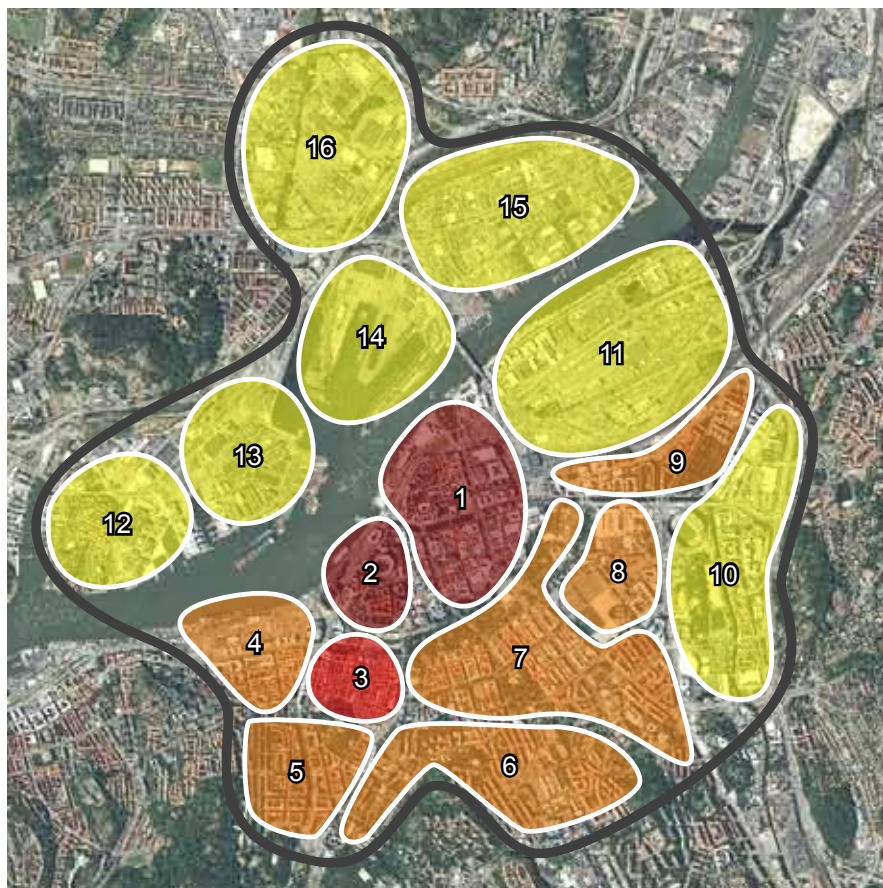
3. Haga

Stenstaden

4. Långgatorna
5. Linnéstaden
6. Annedal, Landala, nedre Johanneb.
7. Vasastaden, Lorensberg
8. Heden
9. Stampen

Övriga centrala staden

10. Gårda
11. Gullbergsvass
12. Lindholmen
13. Lundbyvassen
14. Frihamnen
15. Ringön
16. Kvillebäcken

Beskrivning av områden

Inom Vallgraven

Staden inom Vallgraven innehåller i huvudsak samlad äldre bebyggelse med näringsverksamheter, kontor och bostäder. Inom Vallgraven ska markbeläggningar med stort inslag av naturstensmaterial användas. Utseende på ny sten ska ansluta till befintlig sten.

Gågatorna beläggs med plattor av granit. Gångfartsområden utformas med en mittandel i smågatsten och gångbanelhallar på sidorna. Övriga gator utformas som gata med Göteborgskaraktär, asfalt på körbanan, och gatsten och gångbanelhallar på gångbanorna. Ett undantag görs för de utpräglade bostadskvarteren på Kungshöjd/Otterhällan där asfalt används på körbanan och gångbanorna beläggs med asfalt eller betongmarkplattor. Äldre historiskt värdefulla beläggningar med natursten ska behållas. Här kan nämnas Kvarnbergsgatans ovanliga gatstensbeläggning.

Tillgänglighet i gatstensytor tillgodoses med släta ytor av gångbanelhallar och kryssharnrad smågatsten.

Inom Vallgraven ska kantstöd vara av granit. Vid breda gångbanor används företrädesvis bredare granitkantstöd, så kallad ramsten.

I Trafikkontorets projekterings- och utförandeansvningar kan man läsa om de krav som ställs på utförande och material när det gäller anläggningar på kommunal mark.

www.tpu.tkgbg.se

Inom Vallgraven skall natursten användas i stor utsträckning.

Det är viktigt att behålla karaktären på parkområden som Domkyrkoplan och kajstråken längs de inre vattenvägarna.

Torg och öppna platser ska inordnas i sitt sammanhang, och ges en utformning som anpassas till platsens miljö. Huvudsakligen väljs naturstensmaterial.

I områden med parkkaraktär, t.ex. Domkyrkoplan, ska den mjuka parkkaraktären vara utgångspunkten i valet av beläggning. Packat stenmjöl kan användas som ytskikt.

Kajstråken längs de inre vattenvägarna utformas genomgående med granitskonung. Där utrymme finns läggs ett tillgängligt gångstråk längs med kajen. Granitskonungarna förses med granitpollare och kätting.

Haga

Haga består av småskalig bebyggelse med stor andel trähus. Rutnätsplanen är en kvarleva från 1640-talet då Haga anlades som en förstad till det befästa Göteborg. Fastigheterna innehåller huvudsakligen bostäder, små butiker, kaféer och restauranger.

För att bevara intrycket av en stadsdel med enklare bebyggelse är det viktigt att markbeläggningen hålls enkel. Gångbanornas utformning bör särskiljas från inom Vallgraven och Stenstaden. I Haga utformas gator och platser med gatsten på både körbana och gångbana.

Haga Nygata är ett populärt stråk med kaféer, restauranger och små butiker.

Stenstaden

Stenstaden innehåller samlad äldre bebyggelse med i huvudsak bostäder och näringsverksamheter. I Vasastaden och Lorensberg utformas gator generellt som gata med Göteborgskaraktär, asfalt på körbana, och gatsten och gångbanelhallar på gångbanor. I områden med större inslag av nyare bostadsbebyggelse såsom Långgatorna och Linnéstaden kan betongmarkplattor användas på gångbanorna. Äldre historiskt värdefulla beläggningar ska behållas. Eventuella cykelstråk ska inordnas i den övriga gatans gestaltning.

Tillgänglighet i gatstensytor tillgodoses med släta ytor av gångbanelhallar och kryssharnrad smågatsten.

Inom Stenstaden ska kantstöd vara av granit. Vid breda gångbanor används företrädesvis ramsten.

Torg och öppna platser ska inordnas i sitt sammanhang och utformningen anpassas till platsens miljö. Huvudsakligen väljs naturstensmaterial.

I parkområden kan packat stenmjöl användas på flanörstråk. På mer frekventerade gång- och cykelbanor kan asfalt med gruskaraktär användas. Den mjuka parkkaraktären ska vara utgångspunkten i valet av beläggning. Svart asfalt ska undvikas.

Foto till vänster: Vasagatan

Foto nedan: Tredje Långgatan

Övriga centrala staden

Övriga centrala staden innehåller äldre bebyggelse blandat med yngre. Området består övervägande av bostäder. Här utformas gatorna generellt med körbana av asfalt och gångbana av grå betongmarkplattor. För att betongmarkplattorna ska få en jämn linje används smågatsten in mot husfasad. På renodlade bostadsgator kan asfalt användas på både körbana och gångbana. Äldre beläggningar med natursten ska behållas och om möjligt kopplas ihop i ett större sammanhang. Eventuella cykelstråk ska inordnas i den övriga gatans gestaltning. Även inom övriga centrala staden ska kantstöd vara av granit. Vid breda gångbanor i natursten ska företrädesvis kryssharnad kantsten användas.

Torg och öppna platser inordnas i sitt sammanhang, och ges en utformning som anpassas till platsens miljö.

I parkområden kan packat stenmjöl användas på flanörstråk. På mer frekventerade gång- och cykelbanor kan asfalt med gruskaraktär användas. Den mjuka parkkaraktären ska vara utgångspunkten i valet av beläggning. Svart asfalt ska undvikas.

Liksom inom Vallgraven utformas kajstråken längs de inre vattenvägarna med granitskoning. Där utrymme finns läggs ett tillgängligt gångstråk utmed kajen. Granitskoningarna förses med granitpollare och kätting.

För att betongmarkplattorna ska få en jämn linje används smågatsten in mot husfasad. Vid råkantsten bör rader av smågatsten användas mellan plattor och kantsten.

På gångfartsområden inom övriga centrala staden kan betongmarksten användas på körbanan och betongmarkplattor på gångbanan.

STADSMILJÖPOLICY
Stadens Golv

Trygg, vacker stad
Göteborgs Stad
www.goteborg.se

Göteborgs
Stad